

Leerdienst | Avondmaal: het (L/l)even vieren

Kun je het avondmaal vergelijken met 4 mei of met 5 mei? Is het een sombere maaltijd, of juist een feestmaaltijd? Een sleutelwoord is 'gedenken': we worden er zelf bij gehaald. We vieren dat Christus ons verleden, heden en toekomst is! In een doodse wereld vieren we het leven.

Voor wie deze preek in een kerkdienst wil gebruiken: graag ontvang ik een melding op hmveurink@gmail.com. Dan stuur ik ook de bijbehorende powerpoint toe.

Liturgie

Zingen: Opwekking 502

Stil gebed

Votum en groet

Zingen: GKB Gezang 121 : 1, 8 en 9

Gebed

Lezen: Exodus 13 : 3 – 10

Lezen: 1 Korintiërs 10 : 16 – 17 en 11 : 23 – 26

Lezen: HC Zondag 28 v/a 75

Zingen: GKB Psalm 116 : 7, 8 en 10

Preek

Zingen: GKB Gezang 179a (geloofsbelijdenis, beurtzang)

Gebed

Mededelingen

Collecte

Zingen: Psalm 118 : 6, 8 en 9 (GKB=LvK)

Zegen

Avondmaal: het (L/l)even

vieren

Introductie

Vorige week begonnen we een spannende ontdekkingsreis in de wereld van het avondmaal.

Ja, ik blijf het maar even zo noemen: een spannende ontdekkingsreis.

Vorige week ging het over het belang van het avondmaal: wat zouden we missen als we het niet meer zouden vieren?

We kwamen uit bij dat Christus niet alleen in woorden met ons omgaat,

maar ook in de ervaring van het avondmaal.

Ik wilde jullie graag prikkelen, uitdagen en laten delen in mijn nieuw ontdekte enthousiasme voor het avondmaal: het is zó mooi dat ik het elke week zou willen vieren!

Maar er zijn nog wel wat open eindjes.

Geeft niets, daarom nemen we ook 3 diensten de tijd.

Eén van die open eindjes is of avondmaal wel zo'n feest is.

Daar gaan we vandaag mee bezig: de inhoud van het avondmaal.

Waar gaat het eigenlijk over, hoe beleef je het?

Laten we de bijbel en belijdenis er eerst op naslaan.

Eerst Exodus 13:3–10, over de instelling van het Pesachmaal, de voorloper van het avondmaal.

Dan uit 1 Korintiërs, 10:15-16 en 11:23-26.

Ten slotte de catechismus, Zondag 28 vraag en antwoord 75.

Inleiding

dia 1 – vraag: waar past het avondmaal beter, op Goede Vrijdag of op Pasen?

Net als vorige week, begin ik met een vraag aan jullie:

wanneer past het beter om het avondmaal te vieren,

op Goede Vrijdag of op Paaszondag?

Witte Donderdag laten we voor het gemak even buiten beschouwing.

Goede Vrijdag of Pasen, waar past het avondmaal beter?
Allebei kan ook, maar waarschijnlijk heb je wel een voorkeur.
Denk er even over na, overleg met elkaar,
en dan gaan we zo kijken wat eruit komt.

Op het eerste gezicht lijkt het misschien niet zo'n spannende vraag:

Goede Vrijdag of Pasen.

Wanneer je het avondmaal viert, is ook maar een vorm.

Maar wel een vorm waar iets achter zit.

Je voorkeur voor één van beide

kan heel goed iets zeggen over hoe je het avondmaal beleeft.

Bij Goede Vrijdag past stilstaan bij het lijden en sterven van Jezus

met daarbij ook het besef van onze zonden.

Met Pasen krijg je een andere beleving:

het avondmaal als maaltijd om je verlossing te vieren.

dia 2 – 4 mei

Je zou het kunnen vergelijken met 4 en 5 mei.

Op beide dagen staan we stil bij de bevrijding van Nederland, maar beide dagen hebben ook een heel eigen beleving.

4 Mei is plechtig en ingetogen.

Met een kranslegging, toespraken en 2 minuten stilte.

Het hele land ligt even stil.

Ter nagedachtenis aan hen die gesneuveld zijn in de strijd voor vrijheid.

Het is een echte herdenkingsbijeenkomst, een moment van bezinning.

Op 4 mei gaat het om de prijs van vrijheid.

dia 3 – 5 mei

5 Mei is totaal anders.

Dan vieren we dat we vrij zijn, en dan mag het ook echt feest zijn.

Met bevrijdingsfestivals, optochten, rommelmarkten, de vlag in de top.

De ingetogen sfeer van 4 mei

maakt plaats voor een uitbundig feest van de vrijheid.
Nu gaat het niet om de prijs, maar om het resultaat.

dia 4 – Avondmaal: het (L/l)even vieren

Moet je avondmaal nu vergelijken met 4 mei of met 5 mei?

Gaat het om de prijs, Goede Vrijdag, of het resultaat, Pasen?

In de OnderWeg, een kerkelijk opinieblad, las ik dit over een gemeente:

‘tot vorig jaar vierden we in onze gemeente in de dienst op Goede Vrijdag het avondmaal.

Dit jaar is voor de paasmorgen gekozen, omdat het brood en de wijn ons verbinden met de opgestane Heer.

En iedereen die persoonlijk aan hem verbonden is, heeft hij aan elkaar verbonden om samen te leven in de christelijke gemeente.’

Daarmee hebben we de kern van vandaag ook wel ongeveer te pakken.

Met avondmaal vieren we het leven, het Leven met een hoofdletter en het leven met een kleine letter.

Waar ik jullie graag op ontdekkingsreis in mee wil nemen is dat het avondmaal een feestelijke maaltijd is, die met Goede Vrijdag gevierd kan worden, maar zeker óók met Pasen.

Gedenken: wat is dat?

dia 5 – gedenken: wat is dat?

Jezus zegt: ‘doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.’

Gedenken: dat is een belangrijk woord voor dit onderwerp.

Wat is gedenken?

dia 6 – herdenken: herinnering aan de prijs

Voordat ik aan de diensten over het avondmaal begon, heb ik jullie via het kerkblad en facebook gevraagd mee te denken.

Iemand stelde de vraag: vieren we het avondmaal niet te somber?

Dat herken ik.

We zeggen altijd wel dat we het avondmaal vieren,
misschien beleef je het van binnen ook wel als een feest,
maar van buiten ziet het er niet heel feestelijk uit.

We kijken strak voor ons uit, misschien in gedachten
verzonken,

en op de begeleidende orgelmuziek na is het stil.

Jongeren merken dat ook op: dat het er somber aan toe gaat.

Het wekt meestal niet het verlangen zelf ook mee te doen.

Ik geef nu een paar jaar belijdeniscatechisatie,

maar op de vraag waarom je belijdenis zou willen doen,

hoor ik niet vaak het avondmaal als antwoord.

Misschien klopt die waarneming wel:

beleven we het avondmaal niet als feest.

Dat heeft alles te maken met hoe we 'gedenken' opvatten.

Van 'gedenken' maken we namelijk heel snel 'herdenken'.

Daarmee kom je in die 4-mei-sfeer, die inderdaad niet
feestelijk is.

Avondmaal is dan terugdenken aan wat er op Goede Vrijdag
gebeurde,

het wordt volledig aan het lijden van Jezus verbonden.

We worden herinnerd aan wat Jezus voor ons gedaan heeft,
aan zijn lijden en sterven, de hoge prijs voor onze zonden.

Jezus is voor mijn zonden gestorven,

dat is wat je aan het avondmaal herdenkt, waar je over
nadenkt,

en dat is natuurlijk niet feestelijk!

Ik las ergens: 'we lopen het gevaar Jezus' dood los van zijn
opstanding te zien,

dan krijgen we een beklemmende maaltijd die ons op onszelf
terugwerpt.'

In de bijbel krijg je dat beeld niet.

Daar zie je geen sombere avondmaalsbeleving.

Ook het besef van zonde

speelt in de avondmaalsvieringen in de bijbel nauwelijks een

rol.

Het wordt gevierd, zie Handelingen 2, in een geest van eenvoud en vreugde.

Het avondmaal is er niet om ons een schuldgevoel aan te praten:

het is een maaltijd van hoop en vreugde!

dia 7 – gedenken: je doet mee in het resultaat

Gedenken is echt iets anders dan herdenken.

Dat zie je bijvoorbeeld in Exodus 13.

De Israëlieten zijn jarenlang slaven geweest in Egypte, maar God heeft hen bevrijd.

Die bevrijding moeten ze elk jaar vieren.

God geeft Mozes aanwijzingen om dat te blijven doen, ook als de Israëlieten in het beloofde land zijn aangekomen.

Dan gaat het dus om een heel nieuwe generatie.

De Israëlieten die de bevrijding uit Egypte zelf niet hebben meegemaakt,

vieren het feest van het ongedesemde brood,

en leggen dat aan hun kinderen zo uit, vers 8:

‘zo gedenk ik wat de Heer voor mij heeft gedaan toen ik wegtrok uit Egypte.’

Huh?! Hoezo ‘toen ik wegtrok uit Egypte?’

Dat hadden ze toch niet zelf meegemaakt?

Maar dát is dus precies wat gedenken is:

je maakt het je eigen, je bent even bij die uittocht uit Egypte.

Bij het avondmaal komt dat gedenken terug:

we eten het brood en drinken de wijn tot Christus' gedachtenis.

Bij het avondmaal denk je niet terug aan iets van vroeger, je wordt erbij gehaald: verleden, heden en toekomst schuiven in elkaar.

Je maakt je Jezus Christus eigen, het wordt persoonlijk, het gaat om jouw bevrijding.

En dat gedenken is dan niet iets wat zich allemaal in je

gedachten moet afspelen:
het brood eten en de wijn drinken is al gedenken,
waar we niet alleen in gedachten maar ook in werkelijkheid aan
Christus worden verbonden.

Gedenken is dat jij meedoet, dat jij erbij bent!

Het (L/l)even vieren

dia 8 – het (L/l)even vieren

De volgende vraag is dan natuurlijk: waar ben je bij?

Wát gedenken we dan met het avondmaal?

Samengevat zou ik het zo zeggen: we vieren het leven.

Het leven dat Christus geeft, en Christus die het leven is.

Paulus zegt dat we één worden gemaakt met Christus' lichaam en
bloed:

wij krijgen deel aan hem.

We gedenken en vieren dat we het niet van onszelf verwachten,
maar van Christus die alles voor ons gedaan heeft.

dia 9 – Christus gedenken: die was – God heeft mij bevrijd

Daar zitten verschillende kanten aan.

Ik verdeel het vanmiddag in drieën:

we gedenken Christus, die was, die is en die komen zal.

Eerst Christus die was.

Met het avondmaal worden we meegenomen in wat Jezus voor ons
gedaan heeft.

We zitten als het ware met Jezus' leerlingen aan tafel
als Jezus het avondmaal instelt.

We worden meegenomen naar het kruis, waar Jezus zijn lichaam
en bloed geeft.

We horen zijn stem: 'het is volbracht'.

We beseffen, zoals de catechismus zegt, 'het is voor mij'.

Jezus geeft zichzelf, om vrede te sluiten tussen God en ons,
om ons vrij te maken van de macht van het kwaad.

Aan het avondmaal zien we de prijs,

is er het verdriet dat Jezus zo moest sterven,

maar is het niet de bedoeling dat we bij dat verdriet blijven
hangen.

Jezus heeft zijn leven niet gegeven om ons aan te klagen, maar om ons de vrijheid te brengen.

We gedenken Christus die was: God heeft mij bevrijd.

dia 10 – die is – we zijn één met Christus

Aan het avondmaal gedenken we ook wie Christus is.

We mogen de eenheid met Christus vieren: hij is onze Heer, wij zijn van hem!

Ook de catechismus kijkt verder dan alleen het lijden en sterven van Jezus:

‘ hij voedt en verkwikt mijn ziel’ – dat is wat hij vandaag doet!

We zijn verbonden met de levende Christus:

met hem opgestaan in een nieuw leven.

Over de beker zegt Jezus:

‘deze beker is het nieuwe verbond dat door mijn bloed gesloten wordt.’

Het avondmaal is een verbondsmaaltijd, een maaltijd die een dikke streep zet onder de relatie tussen God en ons.

Samen eten is samen leven.

Als in onze tijd belangrijke afspraken worden gemaakt, dan gaat dat met een handtekening, en is er daarna een maaltijd.

Met verdragen tussen landen, maar ook bij een huwelijk.

In de tijd van de bijbel ging dat anders: de maaltijd wás de handtekening.

Ik werd deze week gewezen op Genesis 14, de geschiedenis van Abram en Melchisedek.

Abram en Melchisedek worden bondgenoten, en dan laat Melchisedek brood en wijn brengen.

Als later God een verbond met Israël sluit, wordt dat ook met een maaltijd bekrachtigd.

In Exodus 24:11 staat dat de leiders van de Israëlieten God zagen, aten en dronken.

Zo is het avondmaal de maaltijd van het nieuwe verbond,

elk avondmaal weer wordt daar een dikke streep onder gezet.
We gedenken Christus die is: we zijn één met Christus!

dia 11 – die komen zal – we leven al een beetje in de toekomst
Dan Christus die komen zal.

Gedenken is niet alleen achteruit kijken, ook vooruit.
Het avondmaal is een maaltijd voor onderweg, zoals Paulus
zegt: 'totdat hij komt'.

We zijn onderweg naar de bruiloft van het Lam.
Maar wat lijkt dat ver weg, iets voor een verre toekomst!
Met die toekomst ben ik vaak helemaal niet zo bezig,
alsof het leven hier en nu alles is.

Aan het avondmaal worden bij onze hoop bepaald.

Het avondmaal is er een voorproefje van.

Vergelijk het maar met een aperitiefje voor een maaltijd:
je wordt alvast warm gemaakt voor het diner.

Zo wekt het avondmaal ons verlangen naar Gods koninkrijk.

Het helpt ons om anders naar de wereld te kijken,
om te beseffen dat Jezus Christus Heer is.

Dat is hij vandaag al, zijn koninkrijk is onder ons, en
tegelijk moet het nog komen.

Midden in die spanning,
in het leven, met alle twijfel, moeite en verdriet, kijken we
vooruit.

We gedenken Christus: we leven al een beetje in de toekomst.

Praktijk: mee met kerkelijk jaar

dia 12 – praktijk: mee met kerkelijk jaar

Wat ik met dit hele verhaal wil aangeven,
is dat het avondmaal heel veel verschillende kanten heeft.
Maar elke kant is uiteindelijk een feest: we vieren het leven.
Vorige week had ik het over een wekelijks avondmaal.

Daar moet je dit verhaal wel in meenemen:

als avondmaal herdenken is, dan is elke week veel te vaak!

Dat wordt te zwaar, dat kun je niet meer meemaken.

Maar als avondmaal gedenken is, we het leven vieren,
dan wordt het een ander verhaal!

Natuurlijk kun je niet al die verschillende kanten elke viering meemaken.

Maar dan kun je bijvoorbeeld met het kerkelijk jaar meegaan: in de lijdenstijd focus je meer op het lijden van Jezus, waarmee hij ons vrij maakt, op Goede Vrijdag met een sfeer van verstillings en bezinning, dan mag het 4 mei zijn, met Pasen en daarna juist uitbundig, met de focus op de Levende, en in de adventstijd focus je op het verlangen naar de wederkomst.

Eén met elkaar

dia 13 – Christus is niet los verkrijgbaar

Als we het leven vieren, dan hoort daar nog iets bij:

je kunt het niet alleen vieren, het is altijd met elkaar!

Paulus zegt: 'omdat het één brood is zijn wij, hoewel met velen, één lichaam.'

Als we aan het avondmaal één worden gemaakt met Christus, dan ook met elkaar: Christus is niet los verkrijgbaar!

Paulus gebruikt het woord 'lichaam' op verschillende manieren: aan de ene kant heeft hij het over het lichaam van Christus, wie Christus is,

aan de andere kant gebruikt hij dat woord ook voor de gemeente van Christus.

Deel hebben aan Christus en deel hebben aan de gemeente:

het loopt bij Paulus door elkaar heen.

dia 14 – in de gemeenschap begint het nieuwe leven

Het avondmaal vier je niet alleen.

Het is een maaltijd samen met je broers en zussen in Christus.

Aan de maaltijd worden we aan elkaar gegeven.

In Korinte is dat zelfs de grote vraag: of ze dat wel willen.

De rijke gemeenteleden hebben het goed met elkaar,

en houden de minder goed bedeelde gemeenteleden op afstand.

Paulus zegt dan: je maakt je schuldig tegenover het lichaam van Christus!

En dan komt hij met het eerst jezelf toetsen,
wat dus vooral om die vraag gaat: willen we samen één zijn?
Als dat zo is, als we een gemeenschap zijn, elkaar liefhebben,
dan wordt het leven dat we vieren, het nieuwe leven, het leven
van het koninkrijk,
al een stukje werkelijkheid!

Juist als we het avondmaal niet alleen aan Goede Vrijdag
verbinden,
is er ook ruimte om elkaar te zien staan.
Bij het herdenken is het toch vaak ieder voor zich met zijn
eigen gedachten,
net zoals je op 4 mei elkaar misschien nog met een knikje
begroet,
maar geen uitgebreid gesprek begint.
Maar als we het leven vieren, dan zijn we niet alleen met onze
gedachten,
dan komen we elkaar tegen!

Praktijk: eenheid benadrukken

dia 15 – praktijk: eenheid benadrukken

Tijd voor wat praktijk.

Avondmaal kun je op allerlei manieren vieren,
en er zijn ook vormen die de eenheid extra benadrukken,
en het direct wat feestelijker maken.

Overigens blijft het avondmaal ook altijd iets eenvoudigs
houden,

al was het maar omdat het met brood en wijn is, niet met gebak
en champagne.

Hoe je het ook viert, het avondmaal blijft een heilig moment.

Ik noem maar gewoon wat vormen die er bij passen.

dia 16 – collecte

Wat we al hebben, dat is de avondmaalscollecte.

De gedachte daarachter is dat als we aan elkaar gegeven zijn,
dat we dan ook voor elkaar zorgen.

Het is dus niet zomaar een gegroeid ritueeltje om de begroting
op orde te houden!

Het gaat erom dat niemand tekort komt, en dat dat onze gezamenlijke verantwoordelijkheid is!

Trouwens, die verantwoordelijkheid kun je natuurlijk niet afkopen met een collecte:

het avondmaal vraagt ons onze verantwoordelijkheid te nemen.

dia 17 – handdruk

Iets anders: in sommige kerken is het de gewoonte elkaar bij het avondmaal de vrede van Christus toe te wensen.

De CGK had die gewoonte, de GKV niet,

maar als je elkaar de hand drukt en vrede toewenst,

dan ben je je er al veel meer van bewust dat we het avondmaal samen vieren.

Bovendien gaat er ook wat spanning vanaf.

Begroeten met de heilige kus, zoals Paulus ergens schrijft,

zou ook mogen, maar geeft denk ik weer nieuwe spanning...

dia 18 – brood

Dan het brood.

Als we avondmaal vieren zeg ik het regelmatig:

‘omdat het één brood is...’

Ondertussen ligt er niet een brood, maar repen en stukjes brood.

Dat kan ook anders: we hoeven het avondmaal niet met Casinowit zonder korst te vieren!

Je kunt ook een homp brood gebruiken, waar de stukken worden afgescheurd.

En de wijn, dat mag ook druivensap zijn: dat is een kwestie van rekening houden met elkaar.

dia 19 – maaltijd

Als je samen eet, geeft dat verbondenheid.

Oorspronkelijk was het avondmaal deel van een maaltijd.

Tijdens een gezamenlijke maaltijd was er een moment waarop het brood werd gebroken en de wijn geschonken.

Bij ons is het meer een ritueel in een kerkdienst geworden, maar dat zou ook best anders kunnen.

Door bijvoorbeeld na een avondmaalsdienst een gezamenlijke

maaltijd te organiseren.

Of, nog een stapje verder, door het avondmaal in de kring te vieren.

Dan moet je wel goed nadenken hoe je dat gaat doen, ook over wat de plek van ambtsdragers is, maar principieel is er niet zoveel tegen.

Avondmaal met je vrienden of familie is wat mij betreft een ander verhaal:

dan ga je zelf kiezen met wie je het wilt vieren, terwijl we in de kerk juist aan elkaar gegeven zijn.

Hoopvol contrast

dia 11 – Avondmaal: een hoopvol contrast

Waar het om gaat: het avondmaal is vol hoop – Christus is ons leven@

En dan is het ook een statement, een contrast met de wereld.

Daar wil ik mee afsluiten.

Ik heb zelf in verschillende kerken avondmaal gevierd, maar de meeste indruk maakte een viering in Straatsburg, Frankrijk.

We waren daar met een groep theologiestudenten, en op zondag gingen we naar de kerk, een kerk door Johannes Calvijn gesticht.

We kwamen erachter dat het avondmaal werd gevierd, en vroegen of we mee mochten doen.

Ze begrepen de vraag niet eens: natuurlijk mocht dat.

We gingen in een grote kring staan, langs de buitenrand van de kerkzaal.

We keken elkaar in de ogen, gaven elkaar een hand en baden hardop het 'notre père'.

Er ging een homp brood rond.

We braken er een stuk vanaf, niet om zelf te eten, maar om uit te delen aan degene naast je.

Hier gebeurde iets.

Natuurlijk, in het buitenland ben je extra gevoelig voor dit soort dingen, maar toch!

Ik werd getroffen door het diepe en feestelijke besef dat wij ergens anders voor leven.

Juist in Frankrijk is de kerk ver in de marge gedrukt, nog meer dan in Nederland.

Daar stonden we, in de kring, vonden elkaar in Christus.

Het avondmaal is een statement.

Paulus heeft het over verkondigen.

Aan het avondmaal vieren we de eenheid met Christus en elkaar, tegenover een wereld vol machten die ons willen beheersen.

We vieren het avondmaal, we gedenken Christus, tegen de stroom in:

we verwachten het van hem, we hebben oog voor zijn werkelijkheid,

en kijken daarom anders naar de wereld.

Wij leven van de hoop, dat houdt ons op de been!

Zo mogen we avondmaal vieren:

als de hoopvolle maaltijd van een gemeenschap die midden in een doodse wereld het leven heeft gevonden.

Amen.

Leerdienst | Avondmaal: Christus ervaren

Waarom vieren we eigenlijk avondmaal? Wat zouden we missen als we ermee zouden stoppen? In Handelingen 2 blijkt dat het avondmaal geen extraatje is, maar ook niet extra bijzonder. Met praktische uitstapjes naar het gebruik van formulieren en hoe vaak we het avondmaal vieren.

Voor wie deze preek in een kerkdienst wil gebruiken: graag ontvang ik een melding op hmveurink@gmail.com. Dan stuur ik ook de bijbehorende powerpoint toe.

Liturgie

Zingen: GKB Psalm 42 : 1

Stil gebed

Votum en groet

Zingen: GKB Psalm 34 : 1 en 3

Gebed

Introductie serie

Lezen: Handelingen 2 : 37 – 47

Lezen: HC Zondag 28 v/a 76

Lezen: fragment NGB Artikel 35 ('nu is het' t/m 'niet te begrijpen')

Zingen: LvK Psalm 25 : 6 en 7

Preek

Zingen: 'Ik ben' (Sela) : 1, 2, R, 3, 6 en R

Gebed

Mededelingen

Collecte

Geloofsbelijdenis

Zingen: GKB Gezang 161 : 2, 3 en 4

Zegen

Avondmaal: Christus ervaren

Introductie serie

Vanmiddag beginnen we met een spannende ontdekkingsreis.

Ik zou ook kunnen zeggen:

we beginnen met een serie van drie leerdiensten over het avondmaal.

Maar dan klinkt het zo saai.

Het avondmaal, is daar niet veel te veel over gezegd?

Wat een theologische discussies zijn er over het avondmaal geweest!

Avondmaal, moet je dat niet gewoon doen?

Ik kan me voorstellen dat je dan niet direct denkt aan een spannende ontdekkingsreis.

Toch noem ik het zo.

Een ontdekkingsreis: dat is het in ieder geval voor mijzelf.

Want het avondmaal brengt ons bij de kern!

Over het avondmaal spreken we volgens mij niet zoveel met elkaar,

en als we het al doen, gaat het om allerlei problemen rondom het avondmaal.

Ik hoop dat ik jullie mee kan nemen op een ontdekkingsreis.

Want met het avondmaal heeft God ons iets geweldigs gegeven.

Het is ook spannend.

Ik zelf vind het ook spannend om over het avondmaal te spreken.

Want wat een meningsverschillen zijn er rondom het avondmaal!

En dan bedoel ik niet de meningsverschillen in de tijd van de Reformatie,

maar gewoon verschillen binnen onze gemeente.

We beleven het avondmaal heel verschillend,

en dan is het wel zo veilig er maar niet over te praten.

Maar veilig is niet altijd goed!

Het betekent wel dat we het niet altijd eens zullen zijn.

Dat zeg ik maar bij voorbaat.

Voel je vrij het niet met mij eens te zijn!

Ik wil niet dat iedereen na afloop van die spannende ontdekkingsreis

er net zo over denkt als ik.

Wel hoop ik van harte dat deze diensten je helpen

om zelf over het avondmaal na te denken

en vooral om met elkaar in gesprek te blijven!

Rondom het avondmaal spelen praktische vragen,

maar er zijn ook diepere achtergronden.

Bij die laatste wil ik beginnen.

Vandaag over de vraag wat de toegevoegde waarde van het avondmaal is.

Ik hoop dat we elkaar op dat niveau kunnen vinden.

Van daaruit maak ik ook praktische uitstapjes,

vandaag naar het gebruik van formulieren en hoe vaak we avondmaal vieren,
maar laat daar vooral ruimte zijn voor gesprek.
Ik zal niet verstoppen hoe ik denk en waarom,
maar besef dat mijn woord niet het laatste is.

Genoeg vooraf: laten we de bijbel en de belijdenissen eens induiken.

Eerst Handelingen 2:37-37,
dan vraag en antwoord 76 uit de Catechismus
en ten slotte een fragment uit artikel 35 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Inleiding

dia 1 – vraag: wat raken we kwijt als we het avondmaal niet meer zouden vieren?

Met enige regelmaat vieren we het avondmaal.

Wat zou er gebeuren als we daar mee stoppen?

Ik wil jullie vragen daar zelf even over na te denken:

wat raken we kwijt als we het avondmaal niet meer zouden vieren?

Denk er even over na, voor jezelf, met je buurman of buurvrouw,

en dan geef ik zo gelegenheid wat van die antwoorden te delen.

dia 2 – skype

Wat raak je kwijt als je geen avondmaal viert?

Je kunt het vergelijken met een relatie op afstand.

Jij bent gewoon in Nederland,

maar je man of vrouw, vriend of vriendin, broer of zus is voor langere tijd in het buitenland.

Je kunt er niet zomaar even naartoe.

Gelukkig kun je met hulp van de techniek wel contact houden.

Een telefoonverbinding is overal beschikbaar, en vaak ook internet.

Via Skype kun je hele gesprekken voeren en elkaar zien.

Maar er mist natuurlijk wel iets:

via zo'n webcam blijft het elkaar vreemd aankijken,

en elkaar aanraken behoort al helemaal niet tot de mogelijkheden.

dia 3 – avondmaal: Christus ervaren

Geloven zonder het avondmaal te vieren is een beetje zoals zo'n Skype-relatie.

Dat is al heel wat: je kunt in gesprek zijn met God!

Je luistert naar wat hij jou zegt en deelt met hem het diepste wat in je hart leeft.

Maar er mist wel iets: dat je niet alleen hoort maar ook ervaart dat God er is.

Dat je ook lichamelijk met hem omgaat.

De waarde van het avondmaal,

en dat is ook de centrale boodschap vanmiddag,

is dat je er Christus mag ervaren.

Verlangen naar ervaring

dia 4 – verlangen naar ervaring

Met het avondmaal hebben we echt iets bijzonders in handen!

We leven in een ervaringscultuur,

we verlangen naar ervaringen, belevenissen, en ook rituelen.

Het avondmaal sluit prachtig bij die behoefte aan.

dia 5 – van de ene ervaring naar de andere (vliegtuig)

In onze wereld valt heel wat te beleven.

Vroeger was het al een hele onderneming

om op vakantie te gaan naar Ameland.

Nu is Ameland steeds een populaire bestemming,

ook voor dagjesmensen om te fietsen,

maar zo bijzonder als vroeger, is het niet meer.

Nu valt er zo ontzettend veel te beleven,

en is het ook voor iedereen toegankelijk.

Voor een zonvakantie in Griekenland hoef je echt geen miljonair te zijn!

Elke vakantie willen we weer nieuwe dingen ontdekken, nieuwe dingen beleven.

We rollen van de ene ervaring in de andere.

In zo'n wereld passen ook rituelen goed.

Rituelen gaan verder dan woorden, je moet ze meemaken.

Neem bijvoorbeeld de duizenden mensen langs de snelweg om de laatste eer te bewijzen aan de slachtoffers van de vliegramp in Oekraïne.

Of iets heel anders: een bruiloftsfeest.

De meeste mensen kiezen ervoor eerst te gaan samenwonen, maar uiteindelijk trouwen best veel mensen.

De reden?

De behoefte aan een bijzondere dag, een dag vol rituelen en belevenissen.

dia 6 – verlangen God te ervaren

In de kerk is het niet anders.

Ook wij zoeken beleving.

We willen niet alleen over God horen, we willen God ervaren!

Een verlangen dat overigens ook in de bijbel onder woorden wordt gebracht.

Maar in de kerk zijn we dat aspect van belevenissen wel wat kwijt geraakt.

Katholieken hebben tenminste nog het carnaval, wat echt een belevenis is,

maar dan ook het askruisje en de vastentijd.

Juist dat laatste spreekt ook steeds meer protestantse christenen aan.

Maar de omgang met God is in de kerk vaak vooral een omgang met woorden.

We spreken gebeden uit, we lezen de bijbel,

we luisteren naar een preek, we zingen: het zijn allemaal woorden.

dia 7 – Joods feest

Ik snap heel goed dat christenen verlangen naar meer beleving, en het op allerlei manieren zoeken.

Bijvoorbeeld gedoopt te worden door onderdompeling, terwijl je als kind ook gedoopt bent.

Het is een verlangen naar Gods tastbare aanraking.

Ik denk niet dat de doop daarvoor bedoeld is,
maar het verlangen erachter snap ik!

Of neem onze feesten.

In de kerk lijken we te denken

dat het al feest is als we een extra kerkdienst houden...

Daar hoefde je bij de Joden echt niet mee aan te komen!

Wat is een feest zonder eten, drinken en muziek?!

In die feesten, bijvoorbeeld het loofhuttenfeest of het pesachfeest,

zat ook weer allerlei prachtige symboliek.

Ik snap dat sommige christenen die feesten willen vieren,

want daar valt een stuk meer te beleven dan in een kerkdienst:
je hele lijf doet mee!

Avondmaal: geen extraatje

dia 8 – avondmaal: geen extraatje

Als we nu eens met dit in het achterhoofd naar het avondmaal gaan kijken.

Laat dan allereerst duidelijk zijn dat het avondmaal geen extraatje is.

Dat we écht iets missen als met het avondmaal zouden stoppen.

dia 9 – vaak wordt avondmaal niet als onmisbaar ervaren

Bij mij is het zo dat als ik erover nadenk,

ik er van overtuigd ben dat het avondmaal belangrijk is,

maar dat het in de praktijk niet eens zo veel verschil maakt.

Een avondmaalsdienst is mooi,

maar voor mijn geloofsleven hoort het niet bij de wezenlijke dingen.

Dat kan natuurlijk mijn zwakte zijn,

maar er is recent ook onderzoek gedaan

naar hoe christenen uit vrijgemaakte kerken het avondmaal beleven,

en daar kwam dat ook uit:

het avondmaal wordt vaak niet als onmisbaar ervaren.

dia 10 – avondmaal hoort bij de 'basics' van de kerk

Je kunt het avondmaal als een aardig extraatje ervaren.

Dat stukje uit de Nederlandse Geloofsbelijdenis dat we lazen, gaat daar tegenin:

'het is volstrekt zeker dat Jezus Christus het avondmaal niet voor niets heeft voorgeschreven.'

Avondmaal vieren we niet voor de aardigheid, het is fundamenteel.

Dat lees je ook in Handelingen 2,

over de allereerste kerk in de geschiedenis, die in Jeruzalem.

In vers 42 wordt een soort profielschets gegeven van die kerk.

4 Elementen: onderwijs, gemeenschap, breken van het brood en gebed.

Nu zou je bij dat breken van het brood nog kunnen denken aan samen eten,

maar als je dan doorleest in vers 46, staan ze naast elkaar: het brood breken en de maaltijden gebruiken.

Het brood breken, daarmee wordt het avondmaal bedoeld.

Die 4 dingen waren wezenlijk voor de kerk in Jeruzalem.

Als ik het naast onze situatie leg:

onderwijs en gebed, de dingen die je met woorden doet, zijn voor ons gemeentezijn wezenlijk.

Maar die andere 2, de gemeenschap en het avondmaal?

Natuurlijk hoeven we geen kopie te zijn van die kerk in Jeruzalem,

maar het geeft wel te denken dat wat voor hen de basis was, in onze beleving vaak een extraatje is geworden.

dia 11 – Christus is aanwezig in brood en wijn

Het avondmaal is geen extraatje

omdat God in meer dan woorden met ons om wil gaan.

Het leven met Christus is zoveel meer dan woorden,

zo veel meer dan ons verstand: God wil ons hele wezen aanspreken!

In Johannes 1 staat dat Jezus het vleesgeworden Woord van God is.

Laten we dat Woord niet opsluiten in woorden!

Brood en wijn zijn veel meer dan een plaatje bij het praatje: ze staan voor de gemeenschap met Christus.

Het avondmaal past geweldig bij dat verlangen naar Gods tastbare aanwezigheid.

In brood en wijn is Christus aanwezig, mag je hem ervaren.

Paulus zegt in 1 Korintiërs 10:

‘maakt de beker waarvoor wij God loven en danken ons niet één met het bloed van Christus?

Maakt het brood dat wij breken ons niet één met het lichaam van Christus?’

Aan het avondmaal worden wij één met Christus!

De catechismus zegt dat ook:

‘we worden door de heilige Geest met Christus’ heilig lichaam verenigd.’

Hoe dat precies gebeurt, hoe Jezus Christus in het avondmaal aanwezig is,

dat is een mysterie, een geheimenis.

Weer de Nederlandse Geloofsbelijdenis: ‘het gaat ons verstand te boven.’

Daar zijn hele discussies over gevoerd, ik zal niet zeggen dat die discussies onbelangrijk waren, maar uiteindelijk is het niet te bevatten.

Maar vast staat dat we in het avondmaal Christus mogen ervaren.

Het is dus geen extraatje.

Praktijk: formulieren

dia 12 – praktijk: formulieren (formulier) – mag het avondmaal een geloofsmysterie zijn?

En dan komen we bij een praktisch punt:

het gebruik van formulieren rond het avondmaal.

Aan het avondmaal mogen we Christus ervaren, op een andere manier met hem omgaan dan met woorden, maar dan staan de formulieren vol woorden over het avondmaal...

Kan het zo zijn dat al die woorden rond het avondmaal de ervaring van eenheid met Christus verdringen?

Is het echt nodig eerst onderwijs over het avondmaal te geven?

Of mogen we het avondmaal ook gewoon beleven, mag het ons overkomen?

Natuurlijk, in Handelingen 2 wordt zowel onderwijs als het avondmaal genoemd.

Aan onderwijs komen wij niets tekort.

Maar moet er ook bij elke avondmaalsviering onderwijs over het avondmaal zijn?

Of zijn we ook klaar om avondmaal te vieren als we het onderwijs van het evangelie hebben gehoord?

Iemand vertelde me eens

dat hij na de preek verlangde het avondmaal te vieren, maar na het formulier was dat verlangen verdwenen...

Die formulieren zijn er natuurlijk niet zomaar.

Ze zijn ontstaan in een tijd dat mensen niets wisten over het avondmaal:

natuurlijk is dan onderwijs nodig!

Bovendien geven die formulieren vastigheid:

de viering van het avondmaal hangt niet af van wat een voorganger te melden heeft.

In onze tijd is originaliteit een doel in zichzelf geworden, maar vastigheid kan een heel stuk rust geven!

Maar dan nog: laten de woorden nog ruimte voor ervaring?

De formulieren zeggen mij te veel, ook de kortere nieuwe formulieren.

Moet elke avondmaalsviering een afgeronde avondmaalstheologie klinken?

Daar heb ik mijn vraagtekens bij.

Mag het avondmaal nog een geloofsmysterie zijn?

Waar je iets van God ervaart,

zonder dat het in woorden gevat moet worden?

Avondmaal: niet extra bijzonder

dia 13 – avondmaal: niet extra bijzonder

Er is nog een praktische vraag:

als het avondmaal geen extraatje is, waarom vieren we het dan niet vaker?

Maar voor we met die vraag bezig kunnen,

moeten we nog een ander inhoudelijk punt bespreken.

Namelijk dat het avondmaal niet alleen geen extraatje is, maar ook niet extra bijzonder.

dia 14 – avondmaal werd niet bewaard voor bijzondere gelegenheden

Die sfeer kan wel om het avondmaal ontstaan.

Dat het avondmaal zo bijzonder wordt,

dat het avondmaal niet alleen ervaring toevoegt, maar ook extra heiligheid,

dat we daarom terughoudend zijn met vieren.

Als ik het even heel scherp zeg:

dat we het avondmaal gebruiken als een magisch middel,

waar je voorzichtig moet zijn met de krachten die daarbij loskomen.

In Handelingen 2 merk je niets van zo'n sfeer.

Onderwijs, gemeenschap, brood breken en gebed gaan er samen.

De viering van het avondmaal was niet beladen:

elke dag kwamen ze samen,

braken het brood en gebruikten hun maaltijden,

in een geest van eenvoud en vol vreugde – vers 46.

Net als het onderwijs en de andere dingen

hoorde het avondmaal bij het dagelijks leven van de gemeente.

Het avondmaal werd niet bewaard voor bijzondere gelegenheden.

dia 15 – het avondmaal staat niet boven de woordverkondiging

Voor het gemak beperken we het even tot het onderwijs en het avondmaal:

hoe verhouden die twee zich tot elkaar?

Als het avondmaal extra bijzonder is,

dan staat het avondmaal boven het onderwijs, wat voor normale gelegenheden is.

Het avondmaal is ook bijzonder, je mag er Christus in ontmoeten,

maar niet extra bijzonder: ook in het onderwijs mag je Christus ontmoeten.

Het avondmaal is een sacrament,

en de catechismus zegt daarover in Zondag 25:

'de heilige Geest werkt het geloof door de verkondiging van het evangelie en versterkt het door de sacramenten.'

De verkondiging staat dus voorop!

Het avondmaal kan je nooit tot geloof brengen, het kan je geloof wel verdiepen.

Daarmee is het avondmaal niet minderwaardig, maar het is wel iets dat bij het Woord, bij het onderwijs komt.

Vergelijk maar weer met die Skype-relatie: zo'n relatie is niet ideaal.

Andersom moet ik ook niet denken aan een relatie die alleen maar uit aanraken bestaat, zonder dat er ooit een woord wordt gewisseld.

Wat ik wil zeggen:

maak van het avondmaal niet iets extra bijzonders, alsof de woordverkondiging niet bijzonder en heilig is.

dia 16 – het avondmaal is heilig, zoals de gemeente heilig is
Een tekst die wel aanleiding geeft voorzichtig te zijn met het avondmaal, is 1 Korintiërs 11.

Paulus zegt daar: 'Iemand die op onwaardige wijze van het brood eet

en uit de beker van de Heer drinkt,

maakt zich schuldig tegenover het lichaam en bloed van de Heer.'

En even verder: 'daarom zijn er onder u veel zwakke en zieke mensen

en zijn al velen onder u gestorven.'

Oeps!

Wat is hier aan de hand?

Paulus schrijft dit met het oog op partijvorming in de gemeente.

De misstanden aan het avondmaal daar,

staan voor het geheel van misstanden in de gemeente.

Maar toch: heftig, die koppeling aan ziekte en dood!

Maar Paulus zegt niet: vier het avondmaal maar niet meer.

Ook niet: wees voorzichtig, vier het spaarzaam.

Paulus zegt: beproef jezelf, eet en drink.

Uit Paulus woorden kun je niet afleiden dat het avondmaal extra bijzonder is.

Wel dat het avondmaal heilig is,
net zoals de lezing uit het Woord heilig is,
en de gemeente heilig is!

Praktisch: hoe vaak avondmaal?

dia 17 – hoe vaak avondmaal?

Terug naar die vraag:

als het avondmaal geen extraatje is, waarom vieren we het dan niet vaker?

Zoals gezegd: het is niet mijn bedoeling dat na deze preek iedereen er hetzelfde over denkt als ik.

Wat ik wel wil is het gesprek op gang brengen.

Daarom een stelling: (dia 18)

‘het avondmaal is voor een kerkdienst net zo onmisbaar als de zegen’.

Ja, ik wil jullie graag prikkelen.

Wie wil reageren?

dia 19 – vaak avondmaal was lang vanzelfsprekend

Zelf ben ik het grotendeels met de stelling eens,
zeker als het om de morgendienst gaat.

En ik bevind mij in goed gezelschap.

Johannes Calvijn, je zou kunnen zeggen: een van onze kerkvaders, schreef:

‘wat zouden we graag zien

dat de communicatie van het Heilig Avondmaal van Jezus Christus

minstens elke zondag genoten kan worden.’

Een hoge inzet: minstens elke zondag, het liefst nog vaker!

Het is er niet van gekomen bij Calvijn:

het stadsbestuur zag het niet zitten, en vond 4 keer per jaar genoeg.

Daar komt onze gewoonte dus vandaan!

Niet uit theologische overwegingen, maar de politieke van een stadsbestuur...

Voor de eerste christenen, zie Handelingen 2, was het vanzelfsprekend:

avondmaal is iets voor elke dag!

Het is ook de enige aanwijzing die Jezus zelf voor onze kerkdiensten gegeven heeft:

'doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.'

Als je het avondmaal elke week zou vieren, dan heeft dat best wat voeten in de aarde.

Wordt de dienst niet te lang?

En als er een keer geen predikant is?

Maar volgens mij zijn dat niet de doorslaggevende dingen.

Interessanter is de vraag of het avondmaal dan geen sleur wordt.

Dat hangt er maar net vanaf hoe je relatie met Christus is!

Vergelijk het maar met een huwelijk: is het sleur om elke dag getrouwd te zijn?

Als de relatie met Christus goed is, wordt het avondmaal nooit sleur.

Wel een middel om aan die relatie te bouwen.

En ja, mensen komen dan niet meer speciaal voor de avondmaalsviering.

Maar waarom zo'n onderscheid maken tussen diensten waarin het Woord wordt geopend,

en bijzondere diensten met avondmaal?

dia 20 – dan wordt avondmaal wezenlijk voor ons gemeentezijn

Als we het avondmaal vaker vieren, dan gaat er meer veranderen.

Dan kun je het avondmaal niet meer als extraatje zien, maar wordt het een wezenlijk onderdeel van ons gemeentezijn.

Misschien helpt het om alle discussies en rationele vragen even te parkeren,

weg te komen van activisme in de kerk,

steeds weer bij de kern bepaald te worden

en elkaar in de ogen te kijken.

Ik ben heel benieuwd wat er gaat gebeuren
als we het avondmaal veel vaker zouden vieren!

Christus ervaren

dia 21 – in het avondmaal mogen we Christus ervaren!
(avondmaal)

Tijd om af te ronden.

We kunnen over van alles van mening verschillen, en dat mag.
Maar ik hoop zo dat we weer gaan verlangen naar het avondmaal.
Als kinderen van onze tijd verlangen we naar beleving,
en bij het avondmaal lijkt het zo vaak dat we het gewoon laten
liggen!

Vinden we het dan gek dat geloven theorie blijft
en we het zo moeilijk vinden om elkaar vast te houden?
Juist aan het avondmaal mogen we de aanwezigheid van Christus
ervaren!

Worden we boven ons verstand en onze woorden uitgetild,
en krijgen we deel aan Jezus Christus en zijn lichaam: de
kerk.

Amen.